Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
prednesené 19. novembra 2015 [1]

Vec C-377/14

Ernst Georg Radlinger,
Helena Radlingerová
proti
Finway a.s.

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Krajský soud v Prahe (Česká republika)]

„Smernica 93/13/ES — Smernica 2008/48/ES — Vnútroštátne procesnoprávne normy upravujúce konkurzné konania — Povinnosť vnútroštátneho súdu preskúmať ex offo otázky týkajúce sa ustanovení práva Únie na ochranu spotrebiteľov v konkurzných konaniach — Význam pojmu ‚celková výška úveru' — Výpočet ročnej percentuálnej miery nákladov — Nekalé podmienky v zmluvách o spotrebiteľskom úvere — Posúdenie neprimeranosti doložiek týkajúcich sa zmluvných pokút — Dôsledky, ktoré treba vyvodiť zo zistenia kumulatívnej neprimeranosti"

1. Konanie vo veci samej sa týka žaloby o určenie neplatnosti zmluvy o postúpení pohľadávok (ďalej len „incidenčná žaloba") podanej dlžníkmi v rámci konkurzných konaní. [2] Dlhy, ktoré viedli k tomuto konaniu vznikli v dôsledku neschopnosti dlžníkov splniť si svoje záväzky vyplývajúce zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere. V tomto návrhu na začatie prejudiciálneho konania Krajský soud v Prahe žiada o usmernenie, či vnútroštátne procesnoprávne normy upravujúce takéto konanie, ktoré mu bráni v tom, aby preskúmal, či sa na dlžníkov uplatňujú ustanovenia o ochrane spotrebiteľa v smernici 93/13 [3] a smernici 2008/48, [4] sú v súlade s právom Únie. V podstate chce zistiť, do akej miery je povinný preskúmať tieto ustanovenia *ex offo*, či by mal pri svojom posúdení zohľadňovať povinnosť veriteľov poskytnúť informácie podľa smernice 2008/48, ako má posúdiť sankcie v zmluve o úvere vo vzťahu k smernici 93/13 a aké dôsledky by mali vyplynúť z toho, že takéto sankcie sú v prípade, že sa uplatnia kumulatívne, neprimerané.

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Pod pojmom „incidenčná žaloba", použitom v českom práve, rozumiem žalobu podanú v rámci konkurzných konaní, o ktorej súd rozhodne v rámci týchto konkurzných konaní.

3 — Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).

4 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 2008, s. 66).

Právna úprava Únie

Smernica 93/13

2. Smernica 93/13 sa uplatňuje na nekalé podmienky v zmluvách uzatvorených medzi predajcom tovaru alebo dodávateľom služieb a spotrebiteľom.[5] Cieľom smernice 93/13 je zaručiť, aby zmluvy uzatvorené so spotrebiteľom neobsahovali nekalé podmienky a chrániť spotrebiteľa proti zneužitiu právomocí zo strany predajcu alebo dodávateľa, najmä proti jednostranným štandardným zmluvám a neprimeranému popretiu ich základných práv v zmluvách.[6] Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak „napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu“ v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.[7] Podmienky sa nepovažujú za „individuálne dohodnuté“, ak boli navrhnuté vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky na účely článku 3 ods. 1.[8] Príloha smernice 93/13 obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé,[9] vrátane tých, ktorých zmyslom alebo účinkom je požadovať od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoj záväzok, aby zaplatil neprimerane vysokú sumu ako náhradu.[10]

3. Nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí „so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí“[11].

4. Členské štáty vo svojich opatreniach vykonávajúcich smernicu 93/13 zabezpečia, „aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok“[12].

5. Členské štáty tiež zabezpečia, aby „v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“[13].

Smernica 2008/48

6. Smernica 2008/48[14] harmonizuje určité aspekty právnych predpisov členských štátov, ktoré sa týkajú zmlúv o spotrebiteľskom úvere.[15] Odôvodnenie 10 uvádza, že pôsobnosť smernice 2008/48 je v tomto predpise výslovne vymedzená, avšak členské štáty môžu uplatňovať jej ustanovenia vo veciach, ktoré nespadajú do jej pôsobnosti, ak je to v súlade s právom Únie. Relevantnými cieľmi uvedenými v smernici 2008/48 sú: rozvoj transparentnejšieho a efektívnejšieho trhu s úvermi v rámci vnútorného trhu;[16] úplná harmonizácia spolu so zabezpečením vysokej a rovnocennej úrovne ochrany záujmov

5 — Článok 1 ods. 1.

6 — Štvrté a deviate odôvodnenie smernice 93/13.

7 — Článok 3 ods. 1.

8 — Článok 3 ods. 2.

9 — Článok 3 ods. 3.

10 — Príloha, bod 1 písm. e).

11 — Článok 4 ods. 1.

12 — Článok 6 ods. 1.

13 — Článok 7 ods. 1.

14 — Smernica 2008/48 bola následne zmenená smernicou Komisie 2011/90/EÚ zo 14. novembra 2011, ktorou sa mení a dopĺňa časť II prílohy I k smernici Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES stanovujúca dodatočné predpoklady na výpočet ročnej percentuálnej miery nákladov (Ú. v. EÚ L 296, 2011, s. 35). Smernica 2011/90 však nadobudla platnosť až po uzavretí zmluvy o úvere.

15 — Článok 1.

16 — Body 6 a 7 odôvodnenia.

spotrebiteľov v rámci Únie;[17] zabezpečiť, že zmluvy o úvere budú zrozumiteľným a stručným spôsobom poskytovať všetky potrebné informácie na to, aby sa spotrebitelia mohli rozhodnúť na základe úplnej znalosti veci a aby sa mohli spotrebitelia oboznámiť so svojimi právami a povinnosťami, ktoré im zo zmluvy o úvere vyplývajú a zabezpečiť, aby spotrebitelia mali informácie o ročnej percentuálnej miere nákladov (ďalej len „RPMN“) v rámci Únie, ktoré môžu porovnať.[18]

7. Smernica 2008/48 sa uplatňuje na zmluvy o spotrebiteľskom úvere.[19] Zmluvy, „ktoré sú zabezpečené buď hypotékou, alebo iným porovnateľným zabezpečením, ktoré sa v členskom štáte bežne používa na nehnuteľný majetok, alebo sú zabezpečené právom týkajúcim sa nehnuteľného majetku“, sú však z rozsahu pôsobnosti smernice výslovne vylúčené.[20]

8. Relevantné sú nasledujúce definície uvedené v článku 3:

„c) ‚zmluva o úvere‘ je zmluva, ktorou veriteľ poskytuje alebo sľubuje poskytnúť spotrebiteľovi úver vo forme odloženej platby, pôžičky alebo inej podobnej finančnej pomoci…

g) ‚celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom‘ sú všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní a poplatkov akéhokoľvek druhu, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere a ktoré sú veriteľovi známe…

h) ‚celková čiastka, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť‘ je súčet celkovej výšky úveru a celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom;

i) ‚ročná percentuálna miera nákladov‘ [RPMN] sú celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom, vyjadrené ako percento ročne z celkovej výšky úveru, prípadne vrátane nákladov v súlade s článkom 19 ods. 2;[21]

…

l) ‚celková výška úveru‘ je maximálna výška alebo súčet všetkých finančných prostriedkov poskytnutých na základe zmluvy o úvere;

…“

9. Článok 5 stanovuje povinnosť poskytnúť spotrebiteľovi informácie pred uzavretím zmluvy o úvere. Hoci toto ustanovenie nie je v prejednávanej veci až tak relevantné, informácie, ktoré sú v tomto ustanovení uvedené, sa odrážajú v kogentnom zozname informácií, ktoré musia byť podľa článku 10 uvedené v úverových zmluvách. Neskôr uvedené ustanovenie vyžaduje, aby boli zmluvy o úvere vypracované písomne alebo na inom trvalom nosiči. Každá zmluvná strana dostane jedno vyhotovenie zmluvy o úvere.[22] Článok 10 ods. 2 obsahuje zoznam 22 informácií, ktoré musia byť zrozumiteľne a stručne uvedené v každej zmluve o úvere. Tento zoznam zahŕňa aj „celkovú výšku úveru a podmienky, ktoré upravujú jeho čerpanie“[23].

17 — Odôvodnenie 9.

18 — Odôvodnenia 19 a 31.

19 — Článok 2 ods. 1.

20 — Článok 2 ods. 2 písm. a).

21 — Článok 19 ods. 1 stanovuje, že RPMN sa vypočíta na základe vzorca uvedeného v prílohe I časti I. Článok 19 ods. 2 stanovuje, že na účely výpočtu RPMN sa pri určovaní celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom niektoré náklady vylučujú a iné zase započítavajú. Podrobnosti o týchto nákladoch sú v prejednávanej veci irelevantné, a preto ich neuvádzam.

22 — Článok 10 ods. 1.

23 — Článok 10 ods. 2 písm. d). Pojem „čerpanie“ nie je v smernici 2008/48 vymedzený. Definícia v *Shorter Oxford English Dictionary* uvádza: „Získanie peňazí prostredníctvom úveru; pôžička“. Niekedy sa tento pojem chápe aj ako situácia, keď je poskytnutý úver a dlžník dostáva prostriedky po častiach.

10. V rozsahu, v akom smernica 2008/48 harmonizuje zmluvy o spotrebiteľskom úvere, členské štáty nesmú zaviesť vo svojom vnútroštátnom práve ustanovenia, ktoré sa odchyľujú od ustanovení tejto smernice, a zabezpečia, aby sa spotrebitelia nesmeli vzdať práv, ktoré sa im priznávajú podľa ustanovení vnútroštátneho práva, ktorými sa vykonáva táto smernica alebo ktoré zodpovedajú tejto smernici. [24]

11. Na účely zabezpečenia vykonania smernice 2008/48 členské štáty stanovia účinné, primerané a odrádzajúce sankcie. [25]

Vnútroštátne právo

Konkurzné konania

12. Vnútroštátny súd uvádza, že vnútroštátna právna úprava upravujúca konkurzné konania sa uplatní takto.

13. Dlžník je v úpadku, ak nie je schopný plniť svoje peňažné záväzky viac ako 30 dní po splatnosti pohľadávky. Dlžník, ktorý nie je obchodníkom, môže požiadať konkurzný súd, aby bol jeho úpadok preskúmaný a riešený oddlžením. Konkurzný súd môže v takýchto konaniach skúmať platnosť, výšku alebo poradie, v akom boli pohľadávky prihlásené (a v rámci toho otázkami upravenými smernicou 93/13 alebo smernicou 2008/48) len vtedy, ak sú tieto pohľadávky namietané správcom konkurznej podstaty, iným veriteľom alebo výnimočne samotným dlžníkom. Incidenčná žaloba musí byť na tieto účely podaná na konkurzný súd.

14. Incidenčnú žalobu môže podať dlžník, ktorému konkurzný súd schválil možnosť riešiť úpadok formou oddlženia. Pokiaľ sa táto žalobou týka vykonateľnej nezabezpečenej pohľadávky, konkurzný súd sa ňou môže zaoberať. Jeho preskúmanie sa obmedzuje len na to, či pohľadávka zanikla alebo je premlčaná. [26] Podľa vnútroštátnych procesnoprávnych noriem nie je konkurzný súd oprávnený vecne skúmať takúto incidenčnú žalobu v prípade, že sa týka zabezpečenej pohľadávky. [27]

Spotrebiteľské právo a spotrebiteľský úver

15. Vnútroštátny súd uvádza, že právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza, alebo je v rozpore s dobrými mravmi, je neplatný.

16. Zmluva o spotrebiteľskom úvere musí mať písomnú formu a veriteľ je povinný v nej okrem iného uviesť informácie o celkovej výške úveru a RPMN. Nesplnenie týchto požiadaviek nemá za následok neplatnosť celej zmluvy o úvere. [28] Pokiaľ však spotrebiteľ túto skutočnosť uplatní voči veriteľovi, považuje sa spotrebiteľský úver od začiatku za úročený vo výške diskontnej sadzby platnej v čase uzavretia tejto zmluvy uverejnenej Českou národnou bankou a dojednania o iných platbách na spotrebiteľský úver sú neplatné. [29]

24 — Článok 22 ods. 1 a 2.

25 — Článok 23.

26 — S takouto pohľadávkou sa zaobchádza rovnakým spôsobom, ako keby ju namietol konkurzný správca [§ 410 ods. 2 a 3 zákona č. 182/2006 o úpadku a spôsoboch jeho riešenia v znení zákona č. 185/2013 Sb. (ďalej len „insolvenčný zákon“)].

27 — § 160 ods. 4 insolvenčného zákona.

28 — § 6 ods. 1 zákona č. 145/2010 o spotrebiteľskom úvere a príloha 3 k tomuto zákonu.

29 — § 8 zákona o spotrebiteľskom úvere.

17. Ustanovenia v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom, ktoré v rozpore s požiadavkou dobrej viery znamenajú na ujmu spotrebiteľa značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán, sú neplatné. [30]

Skutkový stav, konanie a prejudiciálne otázky

18. Dňa 29. augusta 2011 uzavreli pán Ernst Radlinger a pani Helena Radlingerová (ďalej len „Radlingerovci“ alebo „spotrebitelia“ alebo „dlžníci“) zmluvu o spotrebiteľskom úvere so spoločnosťou Smart Hypo (ďalej len „veriteľ“). Na základe tejto zmluvy im Smart Hypo poskytla úver vo výške 1 170 000 Kč (43 205 eur). [31] Radlingerovci sa zaviazali zaplatiť sumu vo výške 2 958 000 Kč (109 231 eur) v 120 mesačných splátkach po 24 375 Kč (900 eur) splatných vždy k 20. dňu v mesiaci (s výnimkou prvej splátky splatnej k 31. augustu 2011 a poplatku vo výške 33 000 Kč, ktoré boli odpočítané z istiny úveru). Suma 2 958 000 Kč pozostávala z: i) istiny vo výške 1 170 000 Kč; ii) 10 % úroku ročne z poskytnutej istiny počas doby splatnosti úveru (v súčte rovnako 1 170 000 Kč); iii) odmeny veriteľovi vo výške 585 000 Kč (21 602 eur); a iv) vyššie uvedeného poplatku. [32] Zo splátkového kalendára pripojeného k zmluve vyplývalo, že od 31. augusta 2011 do 20. júla 2017 by Radlingerovci splácali dlžnú sumu veriteľovi, úrok a poplatok. Až od 73. splátky by začali so splácaním istiny. RPMN úveru bola vyčíslená na 28,9 %. [33]

19. Radlingerovci sa súčasne zaviazali zabezpečiť úver: i) záložným právom na rodinný dom a ich pozemky; ii) na svoje náklady nehnuteľnosti poistiť a poistné plnenie vinkulovať v prospech veriteľa; a iii) zabezpečiť pohľadávku notárskou zápisnicou s doložkou priamej vykonateľnosti.

20. Nad rámec stanoveného úroku sa Radlingerovci v zmluve o úvere zaviazali zaplatiť veriteľovi zmluvnú pokutu vo výške 0,2 % z pôvodnej výšky istiny za každý započítaný deň v prípade omeškania so splácaním istiny, dlžnej sumy veriteľovi alebo úroku. Pre prípad omeškania v dĺžke presahujúcej 1 mesiac bola ďalej dohodnutá povinnosť zaplatiť jednorazovú zmluvnú pokutu vo výške 117 000 Kč (4 320 eur), paušálnu náhradu nákladov vynaložených veriteľom v súvislosti s vymáhaním dlžnej sumy vo výške 50 000 Kč (1 846 eur), ktorá nezahŕňa náklady rozhodcu, prípadného súdneho konania ani trovy právneho zastúpenia. [34]

21. Veriteľ bol podľa predmetnej úverovej zmluvy oprávnený žiadať s okamžitou účinnosťou zaplatenie celej pohľadávky vrátane súvisiacich platieb v prípade, že by Radlingerovci nezaplatili splátky, alebo ak by sa veriteľ dozvedel, že v žiadosti o úver uviedli nepravdivé alebo hrubo skreslené údaje, alebo ak zamlčali podstatné údaje. Zmluvné pokuty a zákonom stanovená úroková sadzba v prípade omeškania by boli tiež splatné.

22. Dňa 27. septembra 2011 veriteľ oznámil dlžníkom, že mu zamlčali informáciu, podľa ktorej bola na ich majetok nariadená exekúcia. Exekvovaná istina predstavovala 4 285 Kč (158 eur). Veriteľ však na základe tejto informácie požadoval okamžité zaplatenie celého dlhu. Upomienkou z 19. novembra 2012 veriteľ zopakoval svoju požiadavku s tým, že Radlingerovi nesplácali úver riadne a včas. Podľa vnútroštátneho súdu sa však Radlingerovci dostali do omeškania s platením až v decembri 2012.

23. Spoločnosť FINWAY a.s. (ďalej len „Finway“ alebo „veriteľ“), žalovaná v konaní vo veci samej, prevzala následne tieto pohľadávky od Smart Hypo.

30 — § 55 ods. 2 a § 56 Občianskeho zákonníka.

31 — Uvádzam približné vyčíslenie v eurách podľa súčasného výmenného kurzu. Podľa mojich výpočtov je vyčíslenie tejto sumy dosť problematické. Pokiaľ sa malo na základe dohody zaplatiť 120 x 24 375 Kč, potom celková výška splátky predstavuje 2 925 000 Kč a nezahrnula teda 33 000 Kč (1 219 eur).

32 — Položky ii), iii) a iv) nazývam ďalej spoločne ako „súvisiace platby“.

33 — Vyčíslenie RPMN musí overiť vnútroštátny súd, ktorý ako jediný môže posúdiť skutkový stav. Vzhľadom na to, aké výšky boli uvedené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, a vzhľadom na definície uvedené v článku 3 písm. g), h), i) a l) smernice 2008/48, nerozumiem, ako je možné dospieť k 28,9 % RPMN.

34 — Tieto výšky nazývam ďalej spoločne ako „zmluvné pokuty“.

24. Dňa 26. apríla 2013 vydal vnútroštátny súd uznesenie, ktorým zistil úpadok Radlingerovcov, ustanovil konkurzného správcu a vyzval veriteľov, aby prihlásili svoje pohľadávky. Dňa 23. mája 2013 FINWAY prihlásila do konkurzného konania dve pohľadávky. Prvá pohľadávka vo výške 3 045 991 Kč (112 480 eur). Druhú pohľadávku vo výške 1 359 540 Kč (50 204 eur) prihlásila ako nezabezpečenú s tým, že ju tvorí zmluvná pokuta za omeškanie so splácaním vo výške 0,2 % denne za obdobie od 23. septembra 2011 do 25. apríla 2013.

25. Dňa 3. júla 2013 sa uskutočnilo prieskumné pojednávanie, na ktorom Radlingerovci uznali vykonateľnosť pohľadávok, ale popreli výšku zabezpečených aj nezabezpečených pohľadávok pre rozpor s dobrými mravmi. Tvrdia, že by mali platiť pohľadávku v oveľa nižšej výške 1 496 801 Kč (55 272,70 eura), než ktorú Finway prihlásila. Konkurzný správca nepoprel pohľadávky spoločnosti Finway.

26. Uznesením z 23. júla 2013 vnútroštátny súd schválil spoločné oddlženie Radlingerovcov formou splátkového kalendára. Radlingerovci podali nasledujúci deň incidenčnú žalobu, ktorou sa domáhali určenia, že pohľadávky prihlásené spoločnosťou FINWAY sú nezákonné z dôvodu rozporu s dobrými mravmi.

27. Vnútroštátny súd uvádza, že vnútroštátne právne predpisy upravujúce konkurzné konania mu bránia vecne prejednať incidenčnú žalobu Radlingerovcov. Podľa týchto predpisov môže byť takáto žaloba podaná len v prípade, že konkurzný súd dlžníkovi schváli možnosť riešiť úpadok oddlžením. Vnútroštátne právne predpisy neumožňujú Radlingerovcom podať v tomto prípade incidenčnú žalobu na zabezpečenie pohľadávky. V tejto časti tak musí byť žaloba zamietnutá. Vnútroštátne právne predpisy však umožňujú dlžníkovi podať incidenčnú žalobu vo vzťahu k nezabezpečenej pohľadávke.

28. Na účely rozhodnutia o incidenčnej žalobe podanej Radlingerovcami podal Krajský soud v Prahe návrh na začatie prejudiciálneho konania o týchto prejudiciálnych otázkach:

1. Bráni článok 7 ods. 1 smernice 93/13 a článok 22 ods. 2 smernice 2008/48, prípadne iné ustanovenia práva Únie na ochranu spotrebiteľa ustanoveniam, ktoré v rámci vnútroštátnej právnej úpravy konkurzného konania

   — umožňujú súdu skúmať pravosť, výšku alebo poradie uspokojenia pohľadávky voči dlžníkovi, ktorý je spotrebiteľom, len na základe incidenčnej žaloby podanej konkurzným správcom, veriteľom alebo dlžníkom?

   — obmedzujú právo dlžníka vyvolať súdne preskúmanie prihlásenej pohľadávky veriteľov i) len na prípady, keď je schválené riešenie úpadku spotrebiteľa formou oddlženia; ii) len vo vzťahu k nezabezpečeným pohľadávkam a iii) pričom v prípade vykonateľných pohľadávok priznaných rozhodnutím príslušného orgánu môže dlžník namietať len zánik alebo premlčanie pohľadávky?

2. Je súd v konaní o preskúmanie pohľadávky zo spotrebiteľského úveru povinný prihliadať *ex offo* (aj bez námietky spotrebiteľa) na nesplnenie informačných povinností poskytovateľa úveru podľa článku 10 ods. 2 smernice 2008/48 a vyvodiť z toho dôsledky stanovené vnútroštátnym právom v podobe neplatnosti zmluvných podmienok?

V prípade kladnej odpovede na prvú a druhú otázku:

3. Majú ustanovenia týchto smerníc priamy účinok a môžu byť priamo uplatnené vzhľadom na skutočnosť, že súd *ex offo* zasahuje do horizontálneho vzťahu medzi spotrebiteľom a dodávateľom/poskytovateľom?

4. Aká suma predstavuje „celkovú výšku úveru“ podľa článku 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48 a aké sumy vstupujú ako „výška čerpania“ do výpočtu ročnej RPMN podľa vzorca uvedeného v prílohe I k tejto smernici, pokiaľ i) je v zmluve o úvere formálne prisľúbené poskytnutie určitej

finančnej čiastky, no súčasne ii) je dohodnuté, že voči takejto sume budú započítané pohľadávky poskytovateľa úveru z titulu poplatku za poskytnutie úveru a z titulu prvej splátky úveru, takže takto započítané sumy sa v skutočnosti vôbec nevyplácajú spotrebiteľovi, ale zostávajú po celý čas k dispozícii veriteľovi? Má zahrnutie takýchto súm vplyv na výšku vypočítanej RPMN?

5. Treba pri posúdení, či je výška dohodnutej náhrady neprimeraná v zmysle bodu 1 písm. e) prílohy k smernici 93/13 hodnotiť kumulatívny účinok všetkých zmluvných pokút bez ohľadu na to, či veriteľ skutočne trvá na ich plnom zaplatení a bez ohľadu na to, či niektoré z nich možno považovať z hľadiska noriem vnútroštátneho práva za neplatne dohodnuté, alebo treba prihliadať iba na celkovú výšku reálne uplatnených a uplatniteľných sankcií?

6. Je v prípade zistenia zneužívajúcej povahy zmluvných pokút nevyhnutné neaplikovať každú z týchto jednotlivých sankcií, ktoré až ako celok viedli súd k záveru o neprimeranosti výšky náhrady v zmysle bodu 1 písm. e) prílohy k smernici 93/13, alebo len niektoré z nich (a v tom prípade podľa akého kľúča)?

29. Písomné pripomienky predložili Radlingerovci, Finway, vlády Českej republiky a Poľskej republiky a Európska komisia. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 15. júla 2015, predniesli Nemecko a Komisia ústne pripomienky.

Posúdenie

O prvej otázke

30. Prvou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či vnútroštátne pravidlá upravujúce konkurzné konania týkajúce sa dlhu pochádzajúceho zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktoré i) vyžadujú, aby dlžník podal incidenčnú žalobu v konkurznom konaní na účely preskúmania platnosti, výšky alebo poradia pohľadávok, a ii) obmedzujú jeho právo žiadať o preskúmanie pohľadávok, sú v súlade s právnymi predpismi Únie, najmä smernicou 93/13 a smernicou 2008/48. V súvislosti s tým vzniká tiež otázka, či sú tieto pravidlá v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity. [35]

31. Začnem tým, že posúdim postavenie vo vzťahu k smernici 93/13, ktorá stanovuje systém, ktorý chráni a bráni spotrebiteľov, aby neboli viazaní neprijateľnými zmluvnými podmienkami, a ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť primerané a účinné prostriedky na zabránenie ďalšieho uplatňovania takýchto podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom. [36] Je nepochybné, že na účely tejto smernice sú Radlingerovci spotrebiteľmi a že veriteľ je dodávateľom.

32. Pokiaľ ide o zásadu ekvivalencie, vnútroštátny súd uvádza vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, že súd, ktorý začal konkurzné konania nemusí skúmať platnosť, výšku alebo poradie pohľadávok, okrem prípadu, keď dotknutá osoba – správca konkurznej podstaty, veriteľ alebo (ako je to v prejednávanej veci) dlžník – podá incidenčnú žalobu. Tento postoj platí aj v prípade, že sa konkurzné konania týkajú dlhov, ktoré vyplývajú zo spotrebiteľskej zmluvy. Súdny dvor teda nedisponuje žiadnymi informáciami, ktoré by naznačovali, že vnútroštátne procesnoprávne normy, na

35 — Je úlohou členských štátov, aby stanovili procesnoprávne normy alebo podmienky upravujúce podávanie žalôb, ktorých cieľom je zabezpečiť ochranu priznanú právom Únie (zásada vnútroštátnej procesnej autonómie). Táto zásada je podmienená tým, že takéto normy nebudú nevýhodnejšie ako normy stanovené pre vnútroštátne žaloby (zásady ekvivalencie) a nadmerne nesťažia výkon práv priznaných spotrebiteľom právnym poriadkom Únie (zásada efektivity); pozri napríklad rozsudky Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 46) a ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, bod 51).

36 — Pozri článok 6 ods. 1 a článok 7 smernice 93/13. Pozri ďalej uznesenie vo veci Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, bod 41).

základe ktorých je dlžník povinný podať incidenčnú žalobu – aby napríklad napadol platnosť pohľadávky veriteľa z dôvodov, že zmluva, na základe ktorej táto pohľadávka vznikla, je nezlučiteľná s ustanoveniami práva Únie na ochranu spotrebiteľa – sú menej výhodné ako tie, ktoré sa vzťahujú na obdobné žaloby vnútroštátnej povahy.

33. Pokiaľ ide o zásadu efektivity, je ustálenou judikatúrou, že každý prípad, v ktorom sa vynára otázka, či vnútroštátne procesné ustanovenie znemožňuje, alebo nadmerne sťažuje uplatňovanie práva Únie, sa musí skúmať s prihliadnutím na postavenie tohto ustanovenia v celom konaní, priebeh konania a jeho osobitosti na rôznych stupňoch vnútroštátnych súdov. [37] Na tento účel treba v prípade potreby vziať do úvahy základné zásady vnútroštátneho súdneho systému, akými sú ochrana práva na obhajobu, zásada právnej istoty a zásada riadneho priebehu konania. [38]

34. Je v zmysle dotknutých vnútroštátnych procesnoprávnych noriem nemožné alebo nadmerne ťažké pre konkurzný súd, aby posúdil platnosť, výšku alebo poradie pohľadávok, ktoré vyplývajú zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere, a nadmerne sťažujú možnosť dlžníka, ktorý je spotrebiteľom, napadnúť popierajúce námietky?

35. Vnútroštátny súd uvádza, že podľa týchto pravidiel je zabránené v incidenčných sporoch preskúmať oprávnenosť prvej pohľadávky (vo výške 3 045 991 Kč), pretože ide o zabezpečenú pohľadávku. Je oprávnený posúdiť incidenčnú žalobu týkajúcu sa druhej pohľadávky (vo výške 1 359 540 Kč), pretože ide o vykonateľnú a nezabezpečenú pohľadávku. Takéto preskúmanie je však výrazne obmedzené. Nezabezpečené pohľadávky je možné posudzovať len na základe ich pravosti, výšky alebo poradia ich uspokojenia a dlžníci ich môžu spochybniť len z toho dôvodu, že pohľadávka zanikla alebo je premlčaná. [39]

36. V dôsledku týchto osobitostí je nemožné pre dlžníkov v postavení Radlingerovcov spochybniť zabezpečené pohľadávky. V prípade zabezpečených pohľadávok vyplývajúcich zo zmlúv o spotrebiteľskom úvere nie je predovšetkým možné namietať platnosť pohľadávky ani vypočítanú dlžnú sumu. Otázka, či zmluva, na základe ktorej dlh vznikol, je v súlade s ustanoveniami práva Únie na ochranu spotrebiteľa, je zásadná pre presné vymedzenie týchto dvoch bodov. Pokiaľ neboli ustanovenia na ochranu spotrebiteľa dodržané, podľa článku 6 ods. 1 smernice 93/13 sú ustanovenia v zmluve o založení dlhu považované za neprimerané a nie sú pre spotrebiteľa záväzné. Napriek tomu vnútroštátna právna úprava, o akú ide v konaní vo veci samej, bráni konajúcemu súdu vykonať potrebné preskúmanie a neumožňuje dlžníkovi podať žalobu.

37. Zdá sa mi to byť v rozpore so zásadou efektivity.

38. Pokiaľ ide o vykonateľné nezabezpečené pohľadávky, zdá sa mi, že je pre dlžníkov ak nie nemožné, tak prinajmenšom nadmerne sťažené spochybniť súlad takýchto pohľadávok s právom z toho dôvodu, že právny titul, na základe ktorého došlo ku vzniku dlhu, ktorý je predmetom konkurzného konania (spotrebiteľská zmluva), je v rozpore s ustanoveniami práva Únie na ochranu spotrebiteľov. Je síce pravda, že dlžníci môžu podať incidenčnú žalobu týkajúcu sa pravosti, výšky alebo poradia takýchto pohľadávok (pričom poradie sa v tejto veci nejaví byť relevantné), avšak dôvody, na základe ktorých tak môžu urobiť, sú obmedzené. Príslušná právna úprava nestanovuje, že súd sám preskúma pravosť alebo výšku pohľadávok vyplývajúcich zo zmlúv o spotrebiteľskom úvere a dlžníci môžu namietať len

37 — Pozri nedávny rozsudok Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, bod 43 a citovanú judikatúru). V návrhoch, ktoré som predniesla v prejednávanej veci, som navrhla jemne odlišnú formuláciu: „… je potrebné vziať do úvahy postavenie konkrétneho ustanovenia v rámci celého procesného postupu, jeho priebeh a osobitosti pred vnútroštátnymi orgánmi“. Návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Sharpston vo veci Faber (C-497/13, EU:C:2014:2403, bod 59).

38 — Pozri rozsudok AsturcomTelecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 39 a citovanú judikatúru).

39 — Pozri body 12 až 14 vyššie.

zánik alebo premlčanie pohľadávok. Takáto úprava podľa môjho názoru v skutočnosti bráni spotrebiteľom, ktorí sú dlžníkmi, v spochybnení pravosti alebo výšky vykonateľných nezabezpečených pohľadávok, pokiaľ tieto pohľadávky vznikli na základe ustanovení, ktoré sú podľa smernice 93/13 výslovne zakázané. [40]

39. Dospela som preto k záveru, že smernica 93/13 by sa mala vykladať v tom zmysle, že bráni takým vnútroštátnym procesnoprávnym normám, o aké ide v konaní vo veci samej, ktoré i) neumožňujú konkurznému súdu pri rozhodovaní o incidenčnej žalobe *ex offo* preskúmať pravosť, výšku alebo poradie vykonateľných nezabezpečných pohľadávok vyplývajúcich zo zmlúv o spotrebiteľskom úvere; ii) neumožňujú takému súdu *ex offo* skúmať, či je zabezpečená pohľadávka v súlade s právom; iii) znemožňujú alebo nadmerne sťažujú spotrebiteľovi, ktorý je dlžníkom, spochybniť vykonateľnú nezabezpečenú pohľadávku vyplývajúcu zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere, napriek tomu, že konkurzný súd má k dispozícii všetky informácie o právnom a skutkovom stave potrebné na tento účel.

40. Vnútroštátny súd sa ďalej pýta, či článok 22 ods. 2 smernice 2008/48 bráni dotknutým vnútroštátnym procesnoprávnym normám. Článok 22 ods. 2 stanovuje členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby sa spotrebitelia nesmeli vzdať práv, ktoré sa im priznávajú podľa ustanovení vnútroštátneho práva, ktorými sa vykonáva táto smernica, alebo ktoré zodpovedajú smernici 2008/48. Nič v ustanoveniach vnútroštátneho práva opísaných v návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa nejaví byť relevantné, pokiaľ ide o vzdanie sa práv zo strany spotrebiteľa v zmysle článku 22 ods. 2. V opise skutkového stavu, ktorý podal vnútroštátny súd, sa navyše neuvádza, že by sa Radlingerovci vzdali práv, ktoré im priznávajú ustanovenia vnútroštátneho práva vykonávajúce túto smernicu. Z toho vyplýva, že článok 22 ods. 2 smernice 2008/48 nemá zjavne význam pre otázku, či sú dotknuté ustanovenia vnútroštátneho práva v rozpore so zásadou ekvivalencie a efektivity.

O druhej otázke

41. Vo svojej druhej otázke sa vnútroštátny súd pýta na dve veci. Po prvé sú vnútroštátne súdy povinné prihliadať *ex offo* aj bez námietky spotrebiteľa na nesplnenie informačných povinností veriteľa podľa článku 10 ods. 2 smernice 2008/48? Po druhé v prípade, že si veriteľ túto informačnú povinnosť nesplnil, je v takom prípade zmluva o úvere neplatná, tak ako to stanovuje vnútroštátne právo?

42. Skôr než preskúmam tieto otázky, pripomeniem, že podľa zmluvy o úvere, o ktorú ide v konaní vo veci samej, si Radlingerovci zobrali zabezpečený úver a že následné konkurzné konanie sa týka *dvoch pohľadávok* vyplývajúcich z tejto zmluvy. Prvá pohľadávka (3 045 991 Kč) je zabezpečená tromi spôsobmi vrátane záložného práva na nehnuteľnosť. Druhú pohľadávku (1 359 540 Kč) tvoria zmluvné pokuty uložené podľa zmluvy o úvere v dôsledku omeškania Radlingerovcov s platbou.

43. Smernica 2008/48 sa vzťahuje skôr na samotnú zmluvu o úvere než na výsledné dlhy alebo pohľadávky veriteľov. Zmluvy o úvere zabezpečené záložným právom na nehnuteľnosť sú však výslovne vylúčené z pôsobnosti smernice 2008/48 [článok 2 ods. 2 písm. a)]. Komisia vo svojich pripomienkach uvádza, že vnútroštátne vykonávacie ustanovenia majú širšiu pôsobnosť než článok 2 smernice 2008/48, pretože platia aj pre zmluvy o úvere, ktoré sú zabezpečené záložným právom na nehnuteľnosť. Takéto stanovisko je v súlade s cieľmi smernice. Členské štáty môžu, ak je to v súlade s právom Únie, zachovať alebo zaviesť vnútroštátne opatrenia zodpovedajúce ustanoveniam smernice 2008/48 alebo niektorým z nich, pokiaľ ide o úverové zmluvy, ktoré nepatria do pôsobnosti uvedenej smernice. [41]

40 — Pozri článok 3 ods. 1 v spojení s bodom 1 ods. 1 písm. e) prílohy smernice 93/13.

41 — Pozri odôvodnenie 10 smernice 2008/48, už citované v bode 6 vyššie, a rozsudok SC VolksbankRomânia (C-602/10, EU:C:2012:443, body 40 až 43).

44. Navyše je ustálenou judikatúrou, že v rámci prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, aby posúdil potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť položených otázok. [42] Zamietnutie návrhu vnútroštátneho súdu Súdnym dvorom je možné len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá žiadnu súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré sa mu položili. [43] V prejednávanej veci to tak nie je. Minimálne teda nie je zjavné, že by výklad článku 10 ods. 2 smernice 2008/48 nemohol byť relevantný pre rozhodnutie sporu v konaní vo veci samej týkajúcej sa prvej pohľadávky. [44]

45. Dotknutá vnútroštátna právna úprava sa preto musí uplatňovať v súlade so smernicou 2008/48, tak ako ju vykladal Súdny dvor.

46. V prejednávanej veci na analýze nič nemení skutočnosť, či by zmluva o úvere, na základe ktorej vznikol zabezpečený dlh, spadala mimo rozsah pôsobnosti smernice 2008/48, ak by ju Česká republika nevykonala, a či by sa táto smernica uplatňovala na nezabezpečené pohľadávky. Tieto otázky je preto lepšie nechať otvorené pre budúce relevantné prípady.

47. Ďalej poznamenávam, že článok 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48 obsahuje zoznam 22 informácií, ktoré musia byť obsiahnuté v zmluve o úvere. Je potrebné skúmať, či by mali vnútroštátne súdy *ex offo* posúdiť všetky tieto informácie?

48. Systém právnej úpravy smernice 2008/48 dáva spotrebiteľovi právo na to, aby bol informovaný pred uzatvorením zmluvy o úvere a v zmluve samotnej. [45] Informácie uvedené v článku 10 („Informácie, ktoré má obsahovať zmluva o úvere“) odzrkadľujú 19 informácií bližšie určených v článku 5 („Informácie pred uzavretím zmluvy“) a cieľom obidvoch ustanovení je zabezpečiť plnú informovanosť veriteľa. [46]

49. Vnútroštátny súd sa pýta, či by vnútroštátne súdy mali skúmať *ex offo* skutočnosť, či bola splnená povinnosť informovať spotrebiteľa podľa článku 10 ods. 2 písm. d) o „celkovej výške úveru a podmienkach, ktoré upravujú jeho čerpanie“. Mal by vnútroštátny súd zohľadniť skutočnosť, že poskytovateľ úveru neposkytol podľa vnútroštátneho súdu „správne“ údaje o celkovej výške úveru? V prejednávanej veci je v zmluve o úvere prisľúbené poskytnutie peňažnej sumy spotrebiteľovi, avšak v súlade so zmluvou sa náklady poskytovateľa úveru (napr. poplatok a prvá splátka úroky) započítajú voči úveru a sumy predstavujúce tieto náklady reálne vôbec nie sú vyplatené spotrebiteľovi. Ak sú v celkovej výške úveru zahrnuté takéto náklady, RPMN je nižšia než v prípade, že sú tieto náklady vylúčené z tejto sumy, ktorá je v skutočnosti vyplatená. [47] Vnútroštátny súd si preto kladie otázku, či sa musí vnútroštátny súd *ex offo* zaoberať skutočnosťou, že veriteľ neposkytol informácie o celkovej výške úveru v súlade s článkom 10 ods. 2 písm. d).

50. Táto otázka je osobitne relevantná na účely konania vo veci samej: ak vnútroštátny súd zistí, že spotrebiteľ nebol informovaný o celkovej výške úveru, použije sa rozdielna úroková sadzba a ostatné dojednania sa budú považovať za neplatné. [48]

42 — SC VolksbankRomânia (C-602/10, EU:C:2012:443, bod 48).

43 — SC VolksbankRomânia (C-602/10, EU:C:2012:443, bod 49).

44 — SC VolksbankRomânia (C-602/10, EU:C:2012:443, bod 50) a uznesenie vo veci Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, body 33 až 35).

45 — Pozri bod 9 vyššie.

46 — Pozri odôvodnenia 19 a 31 smernice 2008/48.

47 — Pozri bod 59 a nasl. v štvrtej otázke.

48 — Pozri bod 16 týchto návrhov.

51. Súdny dvor opakovane rozhodol, že vnútroštátne súdy musia uplatňovať určité ustanovenia práva Únie na ochranu spotrebiteľov *ex offo*. Táto požiadavka „bola odôvodnená úvahou, že systém ochrany zavedený týmito [predpismi] vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti a že existuje nezanedbateľné nebezpečenstvo, že najmä z dôvodu svojej nevedomosti spotrebiteľ nepoukáže na právny predpis, ktorý ho má chrániť“[49]. Súdny dvor uplatnil tieto zásady (napríklad), keď sa zaoberal právom spotrebiteľa uplatniť svoje právo voči poskytovateľovi úveru podľa článku 11 ods. 2 smernice 87/102/EHS[50] a právom spotrebiteľa odstúpiť od zmluvy uzavretej mimo prevádzkových priestorov.[51] Vo veci Faber,[52] v ktorej bola nastolená otázka, či predávajúci poskytol kupujúcemu v kúpnej zmluve na motorové vozidlo záruku, sa vnútroštátny súd pýtal, či má povinnosť skúmať *ex offo* skutočnosť či sa má kupujúci považovať za spotrebiteľa v zmysle článku 1 ods. 2 smernice 1999/44/ES,[53] aj napriek tomu, že pani Faber na toto v rámci vnútroštátneho konania nepoukazovala.

52. Zastávam názor, že rovnaké zásady je možné užitočne použiť pri posúdení, či také vnútroštátne procesnoprávne normy, o aké ide v konaní vo veci samej, znemožňujú alebo nadmerne sťažujú uplatňovanie práva Únie. Inými slovami: sú tieto ustanovenia vnútroštátneho práva v súlade so zásadou efektivity?[54]

53. Z opisu procesnoprávnych noriem vnútroštátneho konkurzného konania, ktorý podal vnútroštátny súd, vyplýva, že sa vnútroštátne súdy nemôžu zaoberať tým, či bola splnená požiadavka, aby veritelia poskytli spotrebiteľom, ktorí sú dlžníkmi, informácie podľa článku 10 ods. 2 písm. d). Zjavne ani samotní Radlingerovci nemohli túto otázku nastoliť.

54. Spotrebitelia potrebujú informácie uvedené v článku 10 ods. 2 písm. d) na to, aby i) mohli posúdiť sumu, ktorú platia za úver; ii) zistili, či môže dostať inde lepšiu ponuku, a iii) aby si usporiadali vlastné finančné prostriedky tak, že sa vyhnú problémom a nevýhodám, ktoré so sebou nesie úpadok. Tieto skutočnosti zodpovedajú cieľom smernice 2008/48, teda poskytnúť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľovi a vytvoriť skutočný vnútorný trh.[55] Informácia týkajúca sa celkovej výšky úveru je relevantná na účely výpočtu RPMN v zmluve o spotrebiteľskom úvere.[56] Pre spotrebiteľa sú možno bezprostredne oveľa dôležitejšie podmienky čerpania: akú finančnú sumu získajú zo zmluvy o úvere?

55. Ak vnútroštátne procesnoprávne normy bránia spotrebiteľovi, ktorý je dlžníkom, poukázať na to, že veriteľ neposkytol informácie v súlade s článkom 10 ods. 2 písm. d), takýto spotrebiteľ stráca ochranu poskytovanú smernicou 2008/48.

49 — Pozri rozsudok Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, bod 42 a citovanú judikatúru).

50 — Smernica Rady z 22. decembra 1986 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov, ktoré sa týkajú spotrebiteľského úveru (Ú. v. ES L 42, 1987, s. 48; Mim. vyd. 15/001, s. 326). Pozri tiež rozsudok Rampion a Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, body 60 až 65).

51 — Pozri rozsudok Martín Martín (C-227/08, EU:C:2009:792).

52 — Pozri rozsudky Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, body 45 až 57) a Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, bod 46).

53 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar (Ú. v. ES L 171, 1999, s. 12; Mim. vyd. 15/004 s. 223).

54 — Pozri poznámku pod čiarou 35.

55 — Pozri odôvodnenia 6, 7, 8 a 9 smernice 2008/48.

56 — RPMN je vymedzená ako celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom, vyjadrené ako percento ročne z celkovej výšky úveru; pozri článok 3 písm. i) smernice 2008/48.

56. To, či bola táto informácia v prejednávanej veci poskytnutá alebo nie, by mohlo mať vplyv na platnosť veriteľovej pohľadávky, ako aj na výšku dlžníkovho dlhu. Ak súd konajúci vo veci nemôže túto otázku preskúmať, nemôže určiť, či pohľadávky, ktoré vznikli zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere rešpektujú (širšie) vnútroštátne ustanovenia vykonávajúce smernicu 2008/48. Nemôže uplatňovať ani vnútroštátne ustanovenia, ktoré ukladajú veriteľovi sankcie za neposkytnutie informácií o celkovej výške úveru a o podmienkach, ktoré upravujú jeho čerpanie. Tieto vnútroštátne ustanovenia môžu viesť k zmenšeniu alebo dokonca k zániku dlhu spotrebiteľa.

57. Z toho vyplýva, že procesnoprávne normy, ktoré vnútroštátnemu súdu znemožňujú preskúmať, či bola splnená požiadavka stanovená v článku 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48, sú v rozpore s efektivitou ochrany poskytovanou touto smernicou. Vnútroštátny súd musí mať možnosť preskúmania *ex offo* a ak je to primerané, uložiť podľa vnútroštátneho práva sankcie za takéto nesplnenie. [57]

58. Dospela som preto k záveru, že článok 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48 by sa mal vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd rozhodujúci v konkurznom konaní týkajúcom sa zmluvy o spotrebiteľskom úvere musí preskúmať *ex offo*, či veriteľ poskytol dlžníkovi informácie podľa tohto ustanovenia, a v prípade nesplnenia tejto povinnosti uložiť príslušné sankcie podľa vnútroštátneho práva. [58]

O štvrtej otázke

59. V prípade, že má byť podľa zmluvy o úvere poskytnutý úver v určitej výške, súčasne je však dohodnuté, že sa voči tejto sume započítajú pohľadávky poskytovateľa úveru vyplývajúce z poplatku a prvej splátky úveru (prvých splátok), v dôsledku čoho tieto sumy reálne nie sú vôbec vyplatené spotrebiteľovi a zostávajú po celý čas k dispozícii veriteľovi: a) aká suma predstavuje „celkovú výšku úveru“ na účely článku 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48; ii) aké sumy predstavujú „výšku čerpania“ podľa vzorca pre výpočet RPMN uvedeného v prílohe I k tejto smernici a iii) má zahrnutie týchto súm vplyv na tento výpočet?

60. „Celková výška úveru“ je definovaná v článku 3 ods. 1 ako „… maximálna výška alebo súčet všetkých finančných prostriedkov poskytnutých na základe zmluvy o úvere“. Smernica 2008/48 však neuvádza, či sú do tejto výšky zahrnuté okrem výšky úveru, ktorá je spotrebiteľovi skutočne vyplatená, aj náklady ako administratívne poplatky a iné pôvodné platby úroku, ktoré si ponechá poskytovateľ úveru a spotrebiteľovi nie sú nikdy vyplatené, alebo ide o výšku vyplatenú spotrebiteľovi bez týchto nákladov. [59]

61. Komisia, Česká republika, Nemecko a Poľsko sa zhodujú v tom, že pod celkovou výškou úveru sa rozumie posledná uvedená suma. Zhodujú sa tiež v tom, že pokiaľ by celková výška úveru bola určená tak, že sa takéto náklady pripočítajú k výške, ktorá bola skutočne vyplatená spotrebiteľovi, výška RPMN by bola nižšia, než v prípade, ak by bola vypočítaná len na základe sumy vyplatenej spotrebiteľovi bez zahrnutia nákladov. Radlingerovci ani Finway sa k tomuto bodu nevyjadrili.

57 — Je úlohou vnútroštátneho súdu overiť, či sú sankcie účinné, primerané a odrádzajúce na účely článku 23 smernice 2008/48. Podľa informácií uvedených vyššie v bode 16 to tak podľa všetkého je.

58 — Pozri rozsudok Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 59 a citovanú judikatúru).

59 — Komisia uvádza príklad na strane 11 v poznámke pod čiarou 12 v pracovnom dokumente útvaru Komisie „Usmernenia k uplatňovaniu smernice 2008/48/ES (smernica o spotrebiteľskom úvere), pokiaľ ide o náklady a ročnú percentuálnu mieru nákladov“ SWD(2012) 128 konečné znenie („Usmernenia Komisie k uplatňovaniu smernice 2008/48/ES“). Veriteľ poskytne 5 000 eur, ale dohodne sa so spotrebiteľom, že náklady vo výške 100 eur zaplatí spotrebiteľ z tejto výšky a nie z iných zdrojov. Spotrebiteľ teda súhlasí s tým, že využije 5 000 eur mínus 100 eur = 4 900 eur. Podľa Komisie sa za celkovú výšku úveru podľa článku 3 písm. l) smernice 2008/48 považuje suma 4 900 eur.

62. Zastávam názor, že prirodzeným významom slovného spojenia „… súčet všetkých finančných prostriedkov *poskytnutých* na základe zmluvy o úvere“ [60] je „výška úveru bez nákladov poskytovateľa úveru“. Je to suma, ktorá je v skutočnosti vyplatená spotrebiteľovi a je mu teda daná k dispozícii. Táto výška zodpovedá tiež výške čerpania vo vzorci pre výpočet RPMN uvedeného v prílohe I k smernici 2008/48.

63. Tento výklad je tiež v súlade so systémom právnej úpravy smernice 2008/48, pretože článok 3 písm. h) stanovuje, že „celková čiastka, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť je súčtom celkovej výšky úveru a celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom“. Ak by mala byť „celková výška úveru“ chápaná v tom zmysle, že zahŕňa náklady, akými sú splátky úrokov a poplatky, tieto položky by boli zahnuté dvakrát pri určovaní celkovej výšky, ktorú má spotrebiteľ zaplatiť – raz pri stanovení „celkovej výšky úveru“ a opäť pri stanovení celkových nákladov spotrebiteľa spojených s úverom v zmysle článku 3 písm. g). V dôsledku toho by bola systémová právna úprava smernice nekoherentná.

64. Náklady, ktorých zaplatenie je možné od spotrebiteľa žiadať v zmluve o úvere, sa môžu líšiť svojou povahou a veritelia ich môže vyčíslovať pomocou rôznych metód a premenných. [61] Ak by boli takéto položky zohľadňované pri výpočte RPMN, mohlo by to ohrozovať ciele smernice 2008/48 spočívajúce v zabezpečení transparentnosti a porovnateľnosti ponúk na úver. V prípade, že náklady nie sú vyčíslené podľa jednotných pravidiel, zahrnutie nákladov do „celkovej výšky úveru“ bude viesť k tomu, že reálne porovnanie bude zložité alebo dokonca nemožné. Takéto náklady by teda mali byť vylúčené z výpočtu RPMN práve preto, aby sa zabezpečila transparentnosť a porovnateľnosť.

65. Nakoniec zdôrazňujem, že smernica 2008/48 predstavuje opatrenie úplnej harmonizácie. [62] Je teda podstatné, aby „celková výška úveru“ a sumy zahrnuté do výšky čerpania na účely vzorca uvedeného v prílohe I boli vykladané rovnakým spôsobom vo všetkých členských štátoch.

66. Zastávam preto názor, že „celková výška úveru“ v článku 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48 znamená súčet všetkých súm, ktoré sú dané spotrebiteľovi k dispozícii podľa zmluvy o úvere v zmysle článku 3 písm. l), teda súm, ktoré poskytovateľ úveru spotrebiteľovi skutočne vyplatí a sú teda spotrebiteľovi poskytnuté na využitie, vylučujúc všetky náklady, ktoré majú byť zaplatené veriteľovi. Výška čerpania vo vzorci pre výpočet RPMN uvedenom v prílohe I k predmetnej smernici je rovnaká ako celková výška úveru.

O tretej otázke

67. V tretej otázke sa vnútroštátny súd pýta, či majú ustanovenia smernice 93/13 a smernice 2008/48 priamy účinok, pričom tu ide predovšetkým o to, že sa konanie vo veci samej týka „horizontálneho“ sporu medzi súkromnoprávnymi subjektmi.

68. Táto otázka je podľa môjho názoru, striktne povedané, irelevantná.

69. Ustanovenia obidvoch smerníc boli prevzaté do vnútroštátneho práva. Ani jeden z účastníkov konania vo veci samej sa teda nemusí na nich priamo odvolávať.

60 — Kurzívou zvýraznila generálna advokátka.

61 — Pozri usmernenia Komisia k uplatneniu smernice 2008/48/ES, s. 5.

62 — Pozri odôvodnenie 9.

70. Vzhľadom na to, že sa spor v konaní vo veci samej týka spotrebiteľa a poskytovateľa, žiadny z účastníkov konania sa nemôže odvolávať na priamy účinok smernice 93/13 alebo smernice 2008/48. Je však ustálenou judikatúrou, že vnútroštátny súd, ktorý prejednáva spor, v ktorom sú účastníkmi konania výlučne súkromnoprávne subjekty, je pri uplatnení ustanovení vnútroštátneho práva povinný zohľadniť všetky pravidlá vnútroštátneho práva a vykladať ich v čo najširšej miere s ohľadom na znenie a účel smernice, ktorá sa uplatňuje v danej oblasti, aby dospel k riešeniu, ktoré je v súlade s cieľom sledovaným touto smernicou. [63]

O piatej a šiestej otázke

71. V piatej otázke žiada vnútroštátny súd o výklad bodu 1 písm. e) prílohy smernice 93/13. V šiestej otázke sa pýta na to, či majú také zmluvné pokuty, o aké ide v konaní vo veci samej, nekalú povahu na účely tejto smernice a v prípade, že to tak je, či má vnútroštátny súd vylúčiť všetky tieto sankcie alebo len niektoré z nich. Obidve otázky posúdim spoločne.

72. V súlade s bodom 1 písm. e) prílohy smernice 93/13 sú podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je požadovať od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoj záväzok, aby zaplatil neprimerane vysokú sumu ako náhradu, nekalé na účely smernice a nie sú teda podľa článku 6 ods. 1 záväzné.

73. Súdny dvor rozhodol, že článok 3 ods. 1 a článok 4 ods. 1 smernice 93/13 vymedzujú všeobecné kritéria, podľa ktorých sa zisťuje, či sú zmluvné podmienky spadajúce do pôsobnosti smernice nekalými zmluvnými podmienkami. Na tomto legislatívnom základe je vnútroštátny súd príslušný určovať, či má konkrétna podmienka nekalú povahu na účely článku 3 ods. 1. [64] Ku kritériám relevantným na účely tohto posúdenia bude patriť relatívna sila finančnej spoločnosti v porovnaní s postavením spotrebiteľa a to, či doložky týkajúce sa zmluvných pokút boli preformulovanými štandardnými ustanoveniami, ktoré neboli dohodnuté s Radlingerovcami, v dôsledku čoho nemohli mať žiadny vplyv na ich obsah. [65]

74. Je nutné posúdiť kumulatívny účinok všetkých takýchto doložiek v zmluve o úvere, pretože sa nepoužijú len v prípade, že budú úspešne napadnuté. (Spotrebiteľ si však nemusí byť vedomý toho, že môže takéto doložky napadnúť, alebo nemusí byť schopný tak urobiť z finančných dôvodov alebo preto, že mu v tom bránia vnútroštátne procesnoprávne normy).

75. Druhá časť článku 6 ods. 1 smernice 93/13 výslovne stanovuje, že zmluvy uzatvorené so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa zostávajú pre strany záväzné „podľa týchto podmienok“, ak je ich ďalšia existencia možná „bez nekalých podmienok“. Z tohto dôvodu „vnútroštátne súdy sú povinné neuplatniť nekalú podmienku tak, aby nebola záväzná pre spotrebiteľa, nemôžu však zmeniť jej obsah“ [66]. Z toho vyplýva, že pokiaľ majú zmluvné pokuty nekalú povahu v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13, vnútroštátne súdy by mali vylúčiť *všetky* takéto doložky a nielen niektoré z nich.

76. Vzhľadom na povahu a význam verejného záujmu, na ktorom spočíva ochrana priznaná spotrebiteľom, smernica 93/13 ukladá členským štátom povinnosť stanoviť primerané a účinné prostriedky, „ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“ (článok 7 ods. 1). Pokiaľ by vnútroštátny súd

63 — Pozri napríklad návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mengozzi vo veci Rampion a Godard (C-429/05, EU:C:2007:199, body 31 až 33), a rozsudok Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, bod 33).

64 — Pozri rozsudok Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, bod 55 a citovanú judikatúru).

65 — Článok 3 ods. 1 smernice 93/13, pozri ďalej uznesenie vo veci Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, body 57 až 59).

66 — Pozri rozsudok Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, body 56 a 57 a citovanú judikatúru).

mohol meniť obsah nekalých podmienok, ktoré sú uvedené v takýchto zmluvách, mohlo by sa tým (paradoxne) ohroziť splnenie dlhodobého cieľa uvedeného v článku 7 smernice, „keďže by došlo k oslabeniu odstrašujúceho účinku pre predajcov alebo dodávateľov spočívajúceho v tom, že sa takéto nekalé podmienky voči spotrebiteľovi jednoducho neuplatnia“ [67].

77. Ak vnútroštátny súd zistil, že doložky týkajúce sa zmluvných pokút majú nekalú povahu na účely bodu 1 písm. e) prílohy smernice 93/13, má posudzovať kumulatívny účinok všetkých takýchto doložiek v zmluve, alebo len tie, na ktorých vyplatení veriteľ trvá, alebo má odhliadnuť len od tých, ktoré môžu byť považované za neplatné podľa vnútroštátneho práva?

78. Zastávam názor, že je potrebné posúdiť kumulatívny účinok doložiek týkajúcich sa zmluvných pokút.

79. Po prvé toto stanovisko je konzistentné s cieľmi smernice 93/13, ku ktorým patrí odstránenie praxe spočívajúcej v používaní nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom a zabezpečenie, že budú spotrebiteľov chrániť pred zneužitím zo strany predávajúcich alebo dodávateľov, ktorí majú voči spotrebiteľovi silnejšie postavenie. [68] Po druhé je v súlade s článkom 7 ods. 1 smernice 93/13, aby sa na takéto doložky neprihliadalo v plnom rozsahu a predajcovia alebo dodávatelia a osobitne veritelia v politicky a ekonomicky citlivej oblasti úverových zmlúv tak boli odrádzaní od používania takýchto doložiek v zmluvách o úvere. Platí to najmä v prípade, že sú takéto doložky obsiahnuté v štandardných ustanovenia, ktoré neboli dojednané.

80. Na základe článkov 3 a 4 smernice 93/13 a bodu 1 písm. e) prílohy I k tejto smernici som preto dospela k záveru, že je potrebné, aby vnútroštátny súd posúdil, či je spotrebiteľ povinný platiť neprimerane vysoké odškodné v dôsledku kumulatívneho účinku všetkých doložiek týkajúcich sa zmluvných pokút v zmluve o spotrebiteľskom úvere, hoci poskytovateľ úveru netrvá na ich vyplatení v plnej výške, alebo pokiaľ sú niektoré doložky týkajúce sa zmluvných pokút považované za neplatné z hľadiska noriem vnútroštátneho práva. V prípade zistenia nekalej povahy takýchto doložiek je nutné neuplatňovať všetky takéto doložky na spotrebiteľa v celom rozsahu.

Návrh

81. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na prejudiciálne otázky položené Krajským soudem v Prahe odpovedal takto:

— Smernica 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách by sa mala vykladať v tom zmysle, že bráni takým vnútroštátnym procesnoprávnym normám, o aké ide v konaní vo veci samej, ktoré i) neumožňujú konkurznému súdu pri rozhodovaní o incidenčnej žalobe *ex offo* preskúmať pravosť, výšku alebo poradie vykonateľných nezabezpečených pohľadávok vyplývajúcich zo zmlúv o spotrebiteľskom úvere; ii) neumožňujú takému súdu *ex offo* skúmať, či je zabezpečená pohľadávka v súlade s právom; iii) znemožňujú alebo nadmerne sťažujú spotrebiteľovi, ktorý je dlžníkom, spochybniť vykonateľnú nezabezpečenú pohľadávku vyplývajúcu zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere, napriek tomu, že konkurzný súd má k dispozícii všetky informácie o právnom a skutkovom stave potrebné na tento účel.

— Článok 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd rozhodujúci v konkurznom konaní týkajúcom sa zmluvy

67 — Pozri rozsudok Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, bod 58).

68 — Pozri článok 3 ods. 1 a článok 6 ods. 1, pozri tiež odôvodnenia 4 a 5 smernice 93/13.

o spotrebiteľskom úvere musí preskúmať *ex offo*, či veriteľ poskytol dlžníkovi informácie podľa tohto ustanovenia, a v prípade nesplnenia tejto povinnosti uložiť príslušné sankcie podľa vnútroštátneho práva.

— „Celková výška úveru“ v článku 10 ods. 2 písm. d) smernice 2008/48 znamená, súčet všetkých súm, ktoré sú dané spotrebiteľovi k dispozícii podľa zmluvy o úvere v zmysle článku 3 písm. l), teda súm, ktoré poskytovateľ úveru spotrebiteľovi skutočne vyplatí a sú teda spotrebiteľovi poskytnuté na využitie, vylučujúc všetky náklady, ktoré majú byť zaplatené veriteľovi. Výška čerpania vo vzorci pre výpočet ročnej percentuálnej miery nákladov uvedenom v prílohe I k predmetnej smernici je rovnaká ako celková výška úveru.

— Vnútroštátny súd má posúdiť, či je spotrebiteľ povinný platiť neprimerane vysoké odškodné na účely článkov 3 a 4 smernice 93/13 a bodu 1 písm. e) prílohy I k tejto smernici v dôsledku kumulatívneho účinku všetkých doložiek týkajúcich sa zmluvných pokút v zmluve o spotrebiteľskom úvere, hoci poskytovateľ úveru netrvá na ich vyplatení v plnej výške alebo pokiaľ sú niektoré zmluvné pokuty považované za neplatné z hľadiska noriem vnútroštátneho práva. V prípade zistenia nekalej povahy takýchto doložiek je nutné neuplatňovať všetky takéto doložky na spotrebiteľa v celom rozsahu.